

MISHANDELING VAN JODEN

knuppels neerkomen op de zieke lijven van de slachtoffers. Dan gaat het signaal voor de keuken. 'Ze krijgen vandaag te vrete', zegt de *Lagerführer*, als hij van de vertoning verneemt, 'want ze hebben ons vandaag ontspanning gebracht in die dooie rotzooi hier.'¹

Er zijn in Ommen enkele Joden gestorven; hoevelen, weten wij niet. Wij nemen aan dat de overigen op een gegeven moment naar Westerbork getransporteerd zijn.

★

Eerder vermeldden wij dat van de ca. achthonderd gevangenen die uit Ommen naar Heerte getransporteerd waren, eind november '42 ca. driehonderdvijftig in deerniswekkende toestand naar Ommen teruggebracht waren. Er waren in Heerte toen al velen omgekomen – het verblijf in dat kamp (een voormalig kamp van Russische krijgsgevangenen) en de tewerkstelling hebben ter plaatse aan ca. tweehonderdtachtig Nederlanders het leven gekost. In deel 6 citeerden wij reeds de gegevens die een van de illegale bladen, *Het Parool*, in september en oktober '42 publiceerde – gegevens die bevestigd werden in het rapport dat begin februari '43 door enkele vertegenwoordigers van de Nederlandse rechterlijke macht opgesteld werd. De gevangenen leden in hun smerig kamp honger, zij werden er voortdurend mishandeld door de uit Ommen meegekomen bewakers en *Kapo's*; enkele gevangenen hadden, werk weigerend, zich zelfs laten neerschieten om aldus een einde te maken aan hun lijden. Vele anderen waren in de ziekenbarak gestorven, nog anderen op het werk (er moest een spoorwegafstaking aangelegd worden) of bij strafexercities doodgeslagen. Strafexercitie vond steeds op zondagmorgen plaats. Zij werd, aldus een gevangene,

'opgelegd aan gevangenen die er op betrapt waren dat zij koolstronken of ander voedselafval dan wel sigarettenpeukjes hadden opgeraapt . . . Ik zag bij die strafexercitie hoe die jongens moesten kopjeduikelen van het talud van de spoorbaan af; dit talud was bedekt met steenslag, kolengruis en andere scherpe voorwerpen.'

Deze zelfde gevangene werd in de Kerstnacht van '42 gedwongen 'om 's nachts te gaan kaarten in het lijkenhuisje als gezelschap van de doden die

¹ In de klauwen der SS, p. 13-15.